

४७.१

चैत्र, २०६६

ISSN 0975-4474

मार्च-२०१० ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

सम्पादक:-सञ्चालकश्च

प्रो. इन्द्रदत्तउनियाल:

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु मः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्राते का मूल्य - ८ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
डॉ. अर्चनादुबे	वैदिकवाङ्मये राष्ट्रीय-चेतना	२
डॉ. घनश्यामो बैरवा	वेदपरिज्ञानम्	९
डॉ. उमाजैन	वेदकालीना संस्कृतिः	१३
श्री हेमन्तकुमारः	उत्पातास्तेषां निराकरणञ्च	२०
श्री इन्द्रदत्त उनियालः	कादम्बरी-कथा-सारः	३१
श्री सत्यव्रतशर्मा	कुब्जीशाहचरितम्	४३
डॉ. रणजीत बेहेरा	ग्रीष्माभिलषितम्	५१
डॉ. पद्मजा अमित	चन्द्रकलानाटिका	५२
डॉ. रामसुमेरयादवः	त्वां भजे जगदीश्वरम्	५७
श्री इन्द्रदत्त उनियालः	पुस्तक-समीक्षा	५९

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ४७) चैत्र, २०६६ (अङ्कः ९
मार्च, २०१० ई.

शाश्वती वाक्

द्वे अक्षरे ब्रह्मपरे त्वनन्ते विद्याविद्ये निहिते यत्र गूढे।
क्षरं त्वविद्या ह्यमृतं तु विद्या विद्याविद्ये ईशते यस्तु सोऽन्यः॥
(श्वेताश्वतरोपनिषद् ५,१)

यज्ञ यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहा।
एष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः सर्ववीरस्तं जुषस्व स्वाहा॥
(यजु. ८, २२)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

सम्पादक:-सञ्चालकश्च

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १५ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
डॉ. रामसुमेरयादवः	वैदिकसंहितासु प्रबन्धनस्यावधारणा	२
प्रो. राजेश्वरमिश्रः	वेदोपदिष्टार्थशौचस्यावधारणा	८
डॉ. सत्यव्रतवर्मा	प्रमतो वसन्तः	१६
डॉ. जगदीशप्रसादः	सेमवालः जानीमहे नो वयम्	२२
डॉ. एस्. गीतामणिः	अम्मा सांख्यदर्शनस्य तत्त्वसमीक्षा	२७
डॉ. मुकेशकुमारः	चन्द्रगुप्तचरितस्य काव्यसौन्दर्यम्	३४
प्रो. मानसिंहः	संस्कृतं संश्रयणीयम्	४०
डॉ. चिलकमर्ति	दुर्गाप्रसादरावु संस्कृतसाहित्ये पर्यावरणसंरक्षणसन्देशः	४२
डॉ. जीवानन्दझा	स्मृतिषु वर्णितसंस्काराणामवधारणा	४७
डॉ. नरेशबत्रा	संस्कृते पत्रसाहित्यम्	६०
आचार्य डॉ. भूषणलाल शर्मा	अनूदिता कज्जली	६९
डॉ. यादराममीना	शिशुपालवधकालीनं सामाजिकजीवनम्	७०
डॉ. राधेश्यामगंगवारः	स्वामि-श्रद्धानन्दचरितम्	७५
डॉ. वि. आर. मुरलीधरः	रसो वै सः	८२
डॉ. केशवरामः शर्मा	प्रभातवर्णनम्	८७
डॉ. (श्रीमती) प्रभाशर्मा	सरलसंस्कृतसम्भाषणशिविरपद्धतेः स्वरूपम्	८८
डॉ. सच्चिदानन्दतिवारी	भारतीयनाट्यपरम्परायां श्रीभोजदेवस्य प्रयोग-विज्ञानम्	९५
डॉ. शिवप्रसादभारद्वाजः	राधा-विनोदकाव्यम्	१०६
आचार्य इन्द्रदत्त उनियालः	कादम्बरी-कथा-सारः	११०
देवर्षिकलानाथशास्त्री	पुस्तक-समीक्षा-	११८

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ४७)

आषाढ, आश्विन २०६७

जून, सितम्बर, २०१० ई.

(अङ्कौ २-३)

शाश्वती वाक्

वेनस्तत् पश्यत् परमं गुहा यद् यत्र विश्वं भवत्येकरूपम्।
इदं पृथिरदुहज्जायमानाः स्वर्विदो अभ्यनूषत ब्राह्मणः॥
(अथर्व. २.१.१.)

तपसा चीयते ब्रह्म ततोऽन्नमभिजायते।
अन्नात्प्राणो मनः सत्यं लोकाः कर्मसु चामृतम्॥
(मुण्डकोपनिषद्, १.८.)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

४८. ३-४

आश्विन, पौष, २०६८

सितम्बर, दिसम्बर, २०११ ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षि विश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १५ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
प्रो० मानसिंहः	स्कम्भो नाम ज्येष्ठं ब्रह्म	२
डॉ. राजेश्वरमिश्रः	महाभारतोपदिष्ट-क्षमा-श्रद्धयोः प्रासङ्गिकत्वम्	८
प्रो. ओमप्रकाशपाण्डेयः	विपीडिता	१५
डा. विनायककुमारमिश्रः	वैदिकवाङ्मयस्य प्रासङ्गिकता	२८
डा. कृष्णकाकलवारः	श्रीमद्भागवते काव्यतत्त्वावलोकनम्	३४
कौशलकुमारः तिवारी	गलज्जलिका	३९
सुश्री अनीता बंसलः	स्वातन्त्र्योत्तर-संस्कृतत्रैमासिकपत्रिकासु वक्रोक्तेः विमर्शः	४०
डा. एस्. गीतामणिः अम्मा	सांख्यदर्शनस्य तत्त्वसमीक्षा	४७
प्रो. रामनारायणदासः	व्याकरणदर्शने शब्दतत्त्वम्	५४
डा. शशिधरशर्मा	त्रिभंगी	६८
डा. एन. के. सुन्दरेश्वरन्	रामायणे राजनीतिः	७०
डॉ. डॉलीजैन	वेदेषु समाजशास्त्रम्	७९
डॉ. अर्चनाकुमारीदुबे	पर्यावरणदृष्ट्या भोजपुरीलोकगीतम्	८४
डॉ. हरिनारायणतिवारी	शब्दस्वरूपविमर्शः	९२
डॉ. शिवप्रसादो भारद्वाजः	राधाविनोद-काव्यम्	९७
देवीसिंहः	बौद्धन्याये योगाचारमते त्रिरूपं लिङ्गम्	१०२
ललितकुमारी सि.	अयमात्मा ब्रह्म	१०८
डॉ. रूबी जैन	पुस्तकसमीक्षा	१११

४९. १-२

चैत्र, आषाढ़, २०६९

ISSN 0975-4474

मार्च, जून, 2012 ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

21/11/12
गोधु-आश्रम

महर्षि विश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १५ रु.

अनुक्रमणी

खर),

भारतम्)

पुरम्

15 \$

0) मात्रम्

त्रम्

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः	शाश्वती वाक् कादम्बरीकथासारः (४७, २-३, अंकाद् अग्रे)	१ २
प्रो. मानसिंहः	वेदे गणितम्	९
डा. मितालीदेवः	ऋग्वेदस्य साहित्यिक-मीमांसा	१६
डा. सुबोधकुमारनन्दः	वैदिकपदव्युत्पत्तौ प्राच्य-पाश्चात्याः मनीषिणः	२६
डॉ. मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	भुवमागता भागीरथी	४०
डॉ. कालिन्दीपाठकः	पाणिनेरष्टाध्याय्याम् अधिकारसूत्राणां गङ्गोत्री	४२
डॉ. एम्. वसन्ता	सांख्ये आयुर्वेदे च गुणविचारः	५०
डा. शिवप्रसादो भारद्वाजः	राधा-विनोद-काव्यम्	५५
डॉ. दिव्यचेतनब्रह्मचारी	शाब्दिकदृष्ट्या शब्दार्थसम्बन्धविचारः	६०
डॉ. जगदीशप्रसादः सेमवालः	धनदर्पो नाम राजा (एका लोककथा)	७६
डा. रमेशझाः	वाक्यपदीये विवर्तवादः	७९
सुश्री एस. के. उमादेवी	मायावादः	८४
श्री वेदप्रकाशः	धर्मसूत्रेषु प्रायश्चित्तविधानम्	९२
सुश्री सपना	भट्टश्रीमथुरानाथशास्त्रिणः संस्कृतोपन्याससाहित्यम्	१०१
सुश्री सुप्रिया कौशिकः	पठ वत्स! सम्यक्	१०६
डॉ. सत्यव्रतशास्त्री	पुस्तक-समीक्षा	१०८
इन्द्रदत्त उनियालः	पुस्तक-समीक्षा वेदविद्या-प्रकाशः समाचाराः	१११ ११४

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

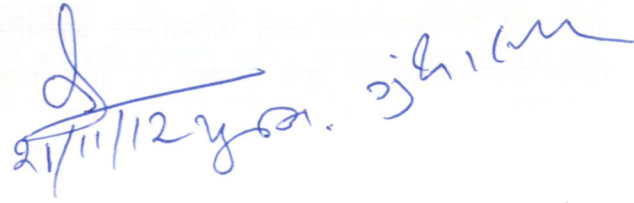
वर्षम् ४९)	चैत्र, आषाढ, 2069 वि. सं.	(अङ्कौ १-२
	मार्च, जून, 2012 ई.	

शाश्वती वाक्

शृण्वन्तु स्तोमं मरुतः सुदानवो ऽग्निजिह्वा ऋतावृधः।
पिबतु सोमं वरुणो धृतव्रतो ऽश्विभ्यामुषसा सजूः॥
(ऋग्वेद-1.44.14)

तदेतत्सत्यं यथा सुदीप्तात्पावकाद् विस्फुलिङ्गाः सहस्रशः प्रभवन्ते सरूपाः।
तथाक्षराद्विविधाः सोम्य भावाः प्रजायन्ते तत्र चैवापियन्ति॥
(मुण्डकोपनिषद् 2. 1. 1)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

२१/११/१२ यु. व. जे. १५.१५

ISSN 0975-4474

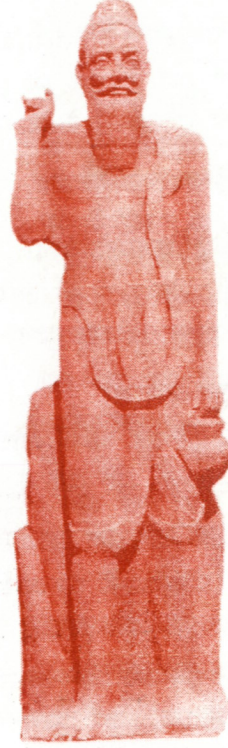
४९. ३-४

आश्विन, पौष, २०६९

सितम्बर, दिसम्बर, २०१२ ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजश-

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १५ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
डॉ. शशिधरशर्मा	शारदाऽभ्यर्थनम्	२
डॉ. भूपेन्द्रनारायणझा	वेदेषु मासपक्षतिथिमुहूर्तादिः विचारः	४
डॉ. उमाजैन	उपनिषत्सु नैतिकशिक्षा	१०
डॉ. दिव्यचेतनब्रह्मचारी	शाब्दिकदृष्ट्या शब्दार्थसम्बन्धविचारः	१७
डॉ. दिव्या मिश्रा	गीतायां प्रतिपादितस्य कर्मसिद्धान्तस्य लोककल्याणकारिता	३३
डॉ. बाबूलालः मीना आचार्यः	श्रीमद्भागवतपुराण- कालीनसमाजे नारीस्थितिः	४६
डॉ. साधनाकंसल	पुराणमित्येव न साधु सर्वम् (कालिदासीये काव्ये)	५२
प्रो. देवदत्तभट्टः	कवीन्द्र-रवीन्द्रनाथठाकुर-महाभागस्य संस्कृतेनानूदिता प्रख्याता रचना	५६
डॉ. सुधांशुकुमारषडङ्गी	पातञ्जलशास्त्रेषु योगस्वरूपम्	५७
डॉ. मीराकुमारी	ध्रुवोपाख्यानम्	६४
डॉ. नरेशबत्रा	पत्रकाव्यप्रणेता प्रो. सत्यव्रतशास्त्री कविर्वा वैय्याकरणो वा	६६
डॉ. (श्रीमती) सुशवसिंह	कुमारकार्तिकेयः	७२
डॉ. कामदेवझाः	भर्तृहरिर्नैव बौद्धः	७५
डॉ. सवितासचदेव	बिल्हणस्य व्यक्तित्वं कृतित्वञ्च	८६
प्रो. प्रवीणचन्द्र एम. अमीन	संस्कृतविकासाय अस्माभिः किं करणीयम्	९०
प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः	कादम्बरी कथा-सारः	९७
श्री ज. वे. सुब्रह्मण्यः	सङ्करालङ्कारनिर्णयः	१०६
श्री शान्तिलालसालवी	हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः	११२
श्रीअभिषेककुमारसिंहः	मनुस्मृतौ उपदिष्टं धर्मसम्बद्धम् अर्थार्जनम्	११५
डॉ. मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	घनाक्षरीपञ्चकम्	१२०
जगदीशप्रसादः सेमवालः	समाचारः	१२२

रतम्)
म्
ऽ
मात्रम्
म्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ४९) आश्विन, पौष, 2069 वि. सं. (अङ्कौ ३-४)
सितम्बर, दिसम्बर, 2012 ई.

शाश्वती वाक्

नमः शम्भवाय च मयोभवाय च नमः
शंकराय च मयस्कराय च नमः
शिवाय च शिवतराय च॥
(यजुर्वेद 16.41)

स्थूलानि सूक्ष्माणि बहूनि चैव रूपाणि देही स्वगुणैर्वृणोति।
क्रियागुणैरात्मगुणैश्च तेषां संयोगहेतुरपरोऽपि दृष्टः॥
(श्वेताश्वतरोपनिषद्, 5.12)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५०)

आषाढ़, 2070 वि. सं.
जून, 2013 ई०

(अङ्कः-२

शाश्वती वाक्

अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः।
तं जानन्नग्न आरोहाथा नो वर्धया रयिम्॥
(यजु., 3. 14)

इन्द्रियेभ्यः परा ह्यर्था अर्थेभ्यश्च परं मनः।
मनसस्तु परा बुद्धिर्बुद्धेरात्मा महान्परः॥
(कठोपनिषद्, 1. 3. 10)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

Emailed
7/9/13

6/24/13

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - ८ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	भारतं विना	२
प्रो. रामसुमेरयादवः	वाल्मीकिरामायणे भारतीयसंस्कृतेः	३
	तत्त्वानामवधारणा प्रासङ्गिकता च	
डॉ. रेथी टी. एस.	निपातानां द्योतकत्ववाचकत्वविषये	१०
	निरुक्तमतम्।	
प्रो. घनश्यामउनियालः	संस्कृतभाषाया भाषावैज्ञानिकं महत्त्वम्	१४
डॉ. एन.के. सुन्दरेश्वरन्	सूर्यसिद्धान्ते भूगोलाध्यायः-	२२
	एकमवलोकनम्	
डा. सुरेन्द्रपालः	काश्मीरशैवदर्शने मायासिद्धान्तः	३२
प्रो. देवदत्तभट्टिः	संस्कृतज्ञानामाजीविकाभूमयः	३६
डा.सरिता शर्मा	बौधायनधर्मसूत्रे स्त्रीणामधिकाराणां	४०
	वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये मूल्यांकनम्	
डॉ० सत्यव्रतवर्मा	काबुली	४५
आचार्य इन्द्रदत्तउनियालः	सर्वप्रमाणोपजीव्यम् (प्रत्यक्षम्)	५४
डा. जगन्नाथरेग्मी	मेघदूतराधाविरहगीतिकाव्ययोः	७१
	सादृश्यविमर्शः	
श्री धनीरामः	गायत्रीमन्त्रस्य	८०
	जपविधिरक्षरसंख्याविचारश्च	
डॉ. उमेशदत्तपाण्डेयः	रामायणे वैयाकरणो विमर्शः	८६
श्री जतीन आर. चावडा	वर्णोच्चारणवेलायां प्रवर्तमाना	९४
	वर्णदोषाः	

रतम्)

रम्

मात्रम्

म्

ISSN 0975-4474

५०. ३

आश्विन, २०७० वि. सं.

सितम्बर, २०१३ ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - ८ रु

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	कीदृशमिदं विधानम्	२
डॉ. शिवप्रसादो भारद्वाजः	संस्कृतकाव्यशास्त्रे काव्यबिम्बविमर्शः	४
डॉ. रामसुमेरयादवः	विघ्ननाशिनं नमानि इन्दुमौलिनन्दनम्	१६
डॉ. सत्यव्रतवर्मा	अलङ्कारमण्डने काव्यप्रयोजनम्	१८
डॉ. भरतचन्द्रमहापात्रः	शिवसूत्राणि नन्दिकेश्वरकाशिका उपमन्युभाष्यसहिता	२४
प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः	कादम्बरी कथा-सारः	३४
श्री सत्यव्रतशर्मा	शिव-स्वरूपात्म-स्तुतिः	३८
डॉ. शिवानी	पुरुषार्थचतुष्टये धर्मस्य दार्शनिकस्वरूपम्	४६
श्री ऋतेशशर्मा	यज्ञोत्पत्तिकारणविज्ञानम्	५५ -
श्रीधनीरामः	वैदिकवर्ण-व्यवस्था	६४

तम्)

त्रम्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५०)

आश्विन, 2070 वि. सं.
सितम्बर, 2013 ई०

(अङ्कः-३)

शाश्वती वाक्

शं न आपो धन्वन्याः शमु सन्त्वनूप्याः।
शं नः खनित्रिमा आपः शमु याः कुम्भ
आभृताः शिवा नः सन्तु वार्षिकीः॥
(अथर्व. १.६.४)

यदि मन्यसे सुवेदेति दधमेवापि नूनं त्वं वेत्थ ब्रह्मणो रूपम्।
यदस्य त्वं यदस्य च देवेष्वथ नु मीमांस्यमेव ते मन्ये विदितम्॥
(केनोपनिषद्-२.१)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

५०.४

पौष, २०७० वि. सं.

ISSN 0975-4474

दिसम्बर, २०१३ ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - ८ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
प्रो. अभिराजराजेन्द्रमिश्रः	अन्योक्तयः	२
डॉ. शिवप्रसादो भारद्वाजः	संस्कृतकाव्यशास्त्रे काव्यविम्बविमर्शः	६
प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः	कादम्बरी कथा-सारः	१७
आचार्यः बाबूलालः मीना	भारवेः बहुज्ञता	३३
डॉ. कुमारपालः	भारतवर्षीय-नामधेय-प्रसंगः	४३
डॉ. मोहनानन्दमिश्रः	सामयिकसमस्याः संस्कृतञ्च	४७
डॉ. शशिधरशर्मा	भुवनमाता (शिवा) एव भारतमाता (एकं भावप्रसूनम्)	५१
श्री वेदप्रकाशः शास्त्री	वेदानां महत्त्वम्	५३
श्री देवेन्द्रकुमारशर्मा	वेदेषु भक्तिरसः	५५
डॉ. कमलेशकुमार सी. चोकशी	निरुक्ते प्रबन्धन-सिद्धान्ताः	६१
डॉ. एन्. आर्. श्रीधरन्	नैयायिकमतरीत्या वेदस्य पौरुषेयत्वविमर्शः	७१
श्री उदयनार्यः	वैदिककालीना नारी	७६
	समाचाराः	८०

रतम्)

म्

१

मात्रम्

१

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्धया उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५०)

पौष, 2070 वि. सं.
दिसम्बर, 2013 ई०

(अङ्कः-४

शाश्वती वाक्

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः सविता यास्वग्निः।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु॥
(अथर्ववेद- १.३३.१)

सूर्यो यथा सर्वलोकस्य चक्षुर्न लिप्यते चाक्षुषैर्बाह्यदोषैः।
एकस्तथा सर्वभूतान्तरात्मा न लिप्यते लोकदुःखेन बाह्यः॥
(केनोपनिषद्-२.२.११)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

सुख
13/9

यश
23/10/14

ISSN 0975-4474

५१.१-२

चैत्र-आषाढ, २०७१ वि. सं.

मार्च-जून, २०१४ ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	स्वीयभालं न भिन्धि	२
डॉ. सत्यव्रतवर्मा	अलङ्कारमण्डने काव्यहेतुः	३
डॉ. जगदीशप्रसादसेमवालः	श्रीक्षेत्रपालमनिशं प्रभुमाश्रयेऽहम्	७
प्रो० मूनसिंहः	कालिदासकाव्येषु छान्दसप्रयोगाः	९
श्री सत्यव्रतशर्मा	वटुकाम्बाविनाभाव-स्तवः	१३
डॉ. मितालीदेवः	अभिज्ञानशाकुन्तले चाक्षुषो यज्ञः	२९
डॉ. शिवकुमारमिश्रः	सांख्यवेदान्तयोः सृष्टिविषयकं तुलनात्मकं विश्लेषणम्	३७
डॉ. राजेश्वरमिश्रः	कथं संस्कृतं न रोचते?	४३
डॉ० भगवन्नारायणमिश्रः	स्त्रीप्रत्ययानामनुशीलनम्	४४
डॉ. नरसिंहचरणपण्डा	भारतीयसंस्कृतौ भगवदुपासना तन्महत्वञ्च	५९
डॉ. कामदेवज्ञा	साम्प्रतिकं गीतम्	६६
प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः	कादम्बरी कथा-सारः	६७
डॉ. सुधांशुकुमारषडङ्गी	पर्यावरणीयचेतनायां वायुप्रदूषणम्-एकं वैदिकं चिन्तनम्	८१
डॉ. एस. शोभना	योगदर्शने आयुर्वेदे च मनसः स्थानम्	८८
डॉ. रामविनयसिंहः	पर्यावरण-गीतम्	९४
श्री अनिलकुमारः	ध्वनिस्वरूपसमीक्षणम्	९५
श्री सुनीलदत्तः	ज्योतिषदिशा सूर्यस्य प्रभावः	१०१
श्री अनिल नारायणन्. एन्.	कालिदाससाहित्ये शैवसमयः	१०७
समाचाराः		१११

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५१)

चैत्र, 2071 वि. सं.
मार्च-जून, 2014 ई०

(अङ्कौ-१-२)

शाश्वती वाक्

सोमो राजामृतं सुत ऋजीषेणाजहान्मृत्युम्।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्थस
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयोऽमृतं मधु॥
(यजुर्वेद-१९.७२)

यदा पञ्चावतिष्ठन्ते ज्ञानानि मनसा सह।
बुद्धिश्च न विचेष्टति तामाहुः परमां गतिम्॥
(कठोपनिषद्-२.३.१०)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

५१. ३-४ आश्विन-पौष, २०७१ वि. सं. सितम्बर-दिसम्बर, २०१४ ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

महर्षिविश्वामित्रः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
मिश्रो ऽभिराजराजेन्द्रः	शाश्वती वाक्	१
डॉ. शिवप्रसादो भारद्वाजः	चातकोऽहम्	२
डॉ. सत्यव्रतवर्मा	चमत्कार (काव्यबिम्ब)	३
प्रो. प्रियव्रत शर्मा	निर्माणे ध्वनेर्योगः	३
डॉ. शशिनाथझा	श्यामो जनकः गौरो जनकः	१६
डॉ. राजेश्वरमिश्रः	२०७२ तमे वैक्रमाब्दे,	२४
प्रो. देवदत्त भट्टः	मैथिलवैयाकरणाः	३०
प्रो. वेदप्रकाशउपाध्यायः	भो! मेघ!	४१
डॉ. जियालालकम्बोजः,	वेदेषु पर्यावरणविषयकं चिन्तनम्	४३
श्रीबाबूलालः मीना,	संस्कृतवाङ्मये भारतीया	४८
प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः,	संस्कृतिः	४८
पि. वरलक्ष्मी	महाभाष्ये ऽर्थपरिवर्तनविषयकाः...	५४
डॉ. महेश झा	श्रीमद्भागवतमहापुराणे	७१
डॉ. सन्दीपकुमारः	धार्मिकजीवनदर्शनम्	७७
डॉ. यादराममीना	वेदान्तसारे त्रिविधं शरीरम्	९३
डा. गुंजनगर्गः	सङ्गीतशास्त्रस्य वैशिष्ट्यम्	९९
डॉ. राजेश्वरमिश्रः	संस्कृतगुञ्जलम्	९९
	अग्निपुराणे सांख्यसम्मतः	
	सृष्टिक्रमः	१०१
	संस्कृतवाङ्मये पुरुषार्थचतुष्टयम्	१०५
	षष्ठी-विभक्तिः	११०
	कथं भारतं न रोचते	११५
	समाचाराः	११६

भारतम्)

पुरम्

5 \$

॥ मात्रम्

ब्रम्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५१)

आश्विन-पौष, 2071 वि. सं. (अङ्कौ-३-४)
सितम्बर-दिसम्बर, 2014 ई०

शाश्वती वाक्

पयस्वतीरोषधयः पयस्वन्मामकं वचः।

अथो पयस्वतीनामा भरेऽहं सहस्रशः॥

(अथर्ववेद-३.२४.१)

स्वानि कर्माणि कुर्वाणा दूरे सन्तोऽपि मानवाः।

प्रिया भवन्ति लोकस्य स्वे स्वे कर्मण्यवस्थिताः॥

(मनुस्मृति -८.४२)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

५२. १-२

चैत्र, आषाढ़, २०७२ वि.सं.

मार्च, जून 2015 ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
डा. जगदीशप्रसादसेमवालः,	शाश्वती वाक् केदार ! विनाशनं प्रणमतामेतत्त्वया किं कृतम् ?	१ २
प्रो० मानसिंह	कौटल्याभिमतं गुप्तचरव्यवस्था	४
प्रो. वेदप्रकाशः शास्त्री	महर्षिदयानन्दः	११
डॉ. रामसुमेरयादवः	काव्येषु मुक्तकं श्रेयः	१३
डॉ. कमलेशझा	प्रत्यभिज्ञावीर-शैवदर्शने शक्ति- शक्तिमतोः तुलना	१९
डॉ. कामदेवझा	भारतीयसंस्कृतौ नारीणां स्थानम्	३६
डॉ० मितालीदेवः	संस्कृतवाङ्मये सार्वभौमचिन्तनम्,.....	४२
डा. भूषणलालशर्मा	एकला शैलबाला	४९
डा. आशासिंहः	शिशुपालवधस्य काव्यशास्त्रीयं समीक्षणम्	५१
डा. राणाप्रतापसिंहः	योगः कर्मसु कौशलम्	५७
डा. द्वारिकानाथझा,	झोपाख्यब्रह्मर्षिपण्डिततेजनाथः	६२
डॉ. सुदर्शनशर्मणा कृतम्	देवसेनसौहृदयवधम् नामैकाङ्करूपकम्	७३
महेश्वरिपिल्ला एस्,	निजानन्दविलासे अवस्थात्रयनिरूपणम्	७६
डा. आलोक सी. वाघेला,	पञ्चतन्त्रस्य कथाभिः विविधशास्त्र शिक्षणम्	८२
डा. सन्ध्यापात्रः	भारतीयदर्शनदिशा विद्याऽविद्ययोः पर्यालोचनम्	८९
डा. कामाक्षीशर्मा	अभिज्ञानशाकुन्तले प्रयुक्तानां सम्बोधनशब्दानां विवेचनम्	९३
श्री प्रियव्रतमिश्रः	निरंकुशाः कवयः	९७
डा. नीतिगौतम	गीता सुगीता कर्तव्या	१०४
सुश्री वंदनाभगिनी सोलंकी	महाकविबाणभट्टस्य कादम्बर्या नैतिकमूल्यानि	१०७
समाचाराः		१११

भारतम्)

पुरम्

5 \$

मात्रम्

ग्रम्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५२) चैत्र, आषाढ़, 2072 वि. सं. (अङ्कौ १-२)
मार्च, जून, 2015 ई०

शाश्वती वाक्

इदमापः प्र वहत यत् किं च दुरितं मयि।
यद् वाहमभिदुद्रोह यद् वा शेष उतानृतम्॥
(ऋग्वेद-१.२३.२२)

यच्चक्षुषा न पश्यति येन चक्षूषि पश्यति।
तदेव ब्रह्म त्वं विद्धि नेदं यदिदमुपासते॥
(केनोपनिषद्-१.६)

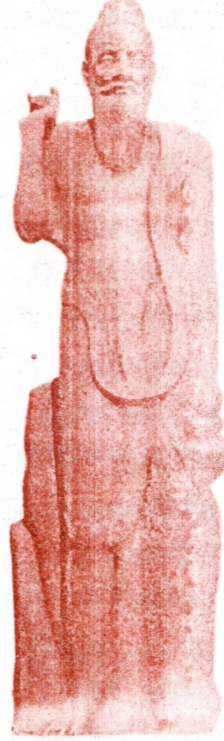
ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

५२. ३-४ आश्विन-पौष, २०७२ वि.सं. सितम्बर-दिसम्बर २०१५ ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
प्रो. जगदीशप्रसादः	सेमवालः वाग्देवता	२
डॉ. सत्यव्रतवर्मा	भक्तस्य गतिः	४
डॉ. तपनशङ्करभट्टाचार्यः	षष्ठी शेषे-इति पाणिनीयसूत्रार्थविचारः	१०
आचार्य इन्द्रदत्तउनियालः	वेदान्तसारे पञ्चीकरण-प्रकारः	१७
प्रो. राजेश्वरमिश्रः	तवोत्तमा श्रीः	२६
डा. सुमनकुमारझा	शिशुपालवधमहाकाव्ये नैतिकमूल्यानि	२८
डॉ. सुरेन्द्रपालः	प्रत्यभिज्ञादर्शने स्वातन्त्र्यसिद्धान्तः	३७
डॉ. राधेश्यामगंगवारः	वैदिकगणितस्य विशेषता	
	उपयोगिता च	४१
डॉ. वासुमोहनः	स्वात्मनिरूपणे तत्त्वमसीति	
	महावाक्यविचारः	४८
प्रो. नीलेशजोशी	जैनेन्द्रीयसंज्ञाः- एकः तौलनिकाभ्यासः	५३
प्रो. ओमप्रकाशपाण्डेयः	पुत्र्याः पत्रं पितरं प्रति	६३
डा. टि. नारायणनकुटिट्	अखण्डार्थविचारः	६८
डॉ. मुकेशकुमारः	वैदिकवाङ्मये अग्नेः स्वरूपम्	७७
डा. सुनीता शर्मा	प्राकृतापदः कारणं तस्य निवारणञ्च	८२
सुश्री जी. सुन्दरवली	ईश्वरानुग्रहेण जीवन्मुक्तिः	८६
डा. कामदेवझा	कृषकस्योत्पीडनम्	९०
डा. मीराकुमारी	भारतीयसंस्काराः	९२
डॉ. सुधांशुकुमारषडङ्गी	साङ्ख्ये गुणविवेचनम्	९५
सुश्री कामिनीकुमारी	यौगिक-कर्मवादः	१०९
श्रीसुनीलकुमारः	पञ्चमहायज्ञाः	११२
उप्रेत्युपाख्यो जयदत्तः	पुस्तक समीक्षा	११५

१. भारतम्)

रपुरम्

15 \$

0) मात्रम्

मात्रम्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५२) आश्विन-पौष, 2072 वि. सं. (अङ्कौ ३-४
सितम्बर-दिसम्बर, 2015 ई०

शाश्वती वाक्

महीनां पयो ऽसि वर्चोदा असि वर्चो मे देहि।
वृत्रस्यासि कनीनकश्चक्षुर्दा असि चक्षुर्मे देहि॥

(यजु. ४.३)

वेदैरनेकैरहमेव वेद्यो वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम्।
न पुण्यपापे मम नास्ति नाशो न जन्म देहेन्द्रियबुद्धिरस्ति॥

(कैवल्योपनिषद् -१.२२)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

५३. १-२ चैत्र-आषाढ, २०७३ वि.सं.

मार्च - जून २०१६ ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
डा. राजेश्वरमिश्रः	दयानन्दप्रशस्तिपञ्चकम्	२
डॉ. सत्यव्रत वर्मा	चटका	३
महेश्वरि पिल्ला. एस्	जीवकारुण्यदर्शनस्य प्रायोगिकता	८
प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः	वेदान्तसारे सृष्टि-निरूपणम्	१५
डॉ. मितालीदेवः	सोमलताविमर्शः	२३
डॉ. रामसुमेरयादवः	आधुनिके संस्कृते नवविधानामनुप्रयोगाः	२८
डॉ अर्चनाजैन	वेदस्याऽपौरुषेयत्वम्	३५
प्रो. देवदत्तभट्टः	नरनार्योः सामान्यं कथम्?	३९
डा. मोनिका भाटी	वेदेषु पर्यावरणसंरक्षणस्योपायाः	४१
डॉ. सुरेन्द्रपालः	प्रत्यभिज्ञादर्शने परमशिवतत्त्वम्	४६
डॉ. एस. पांडुरंगा विठल	संस्कृतवाङ्मये महाकवेः मयूरभट्टस्य योगदानम्	४९
पं. वेदप्रकाशः शास्त्री	ओम् नमः शिवाय	५८
डा.सत्यप्रकाशदुबे	आञ्चलिकभाषानिकषे मेघदूतम्	६०
श्री विश्वेशः	भारतीयदर्शनेषु अनीश्वरवादः	६६
डॉ. शिवकुमारमिश्रः	राष्ट्रियैकतायां संस्कृतस्योपयोगिता	७३

१, भारतम्)

रपुरम्

15 \$

0) मात्रम्

मात्रम्

डा.शालिनीत्रिपाठी	लोके पञ्चयज्ञानामौपयिकत्वम्	७६
डा. वी. रामालिंगम्,	तारककाव्ये वर्णनावैदुष्यम्	८१
डा. राकेशकुमारशर्मा	वैदिकसाहित्ये श्राद्धम्	८६
डॉ. (श्रीमती) सुशवसिंह	औपनिषदिकदृष्ट्या अध्यात्मविद्या	८८
डॉ० रामविनयसिंहः	कियद् दूरन्त्वदीयं सिन्धुतीरम्!	९२
डॉ. उमाजैन	सांख्यदर्शने गुणनिरूपणम्	९३
श्री अर्पितकुमार दुबे	हेतु इति कारकसप्तकम्	९९
डा.अभिषेककुमारसिंहः	संस्कृत-वाङ्मये गलज्जलिका-	
	विकासे बिहारस्य अवदानम्	१०७
सुदेव् कृष्ण शर्मा-जि	शास्त्रपठनेन वा शिष्टत्वं,	
	शिष्टप्रयोगेण वा शास्त्रत्वम्?	१११
श्री विजयः	गद्यकारो बाणः	११५
सुश्री रीना	भक्तौ शक्तिः	१२०

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५३) चैत्र-आषाढ, २०७३ वि. सं. (अङ्कौ १-२
मार्च-जून, २०१६ ई०

शाश्वती वाक्

महीनां पयो ऽसि वर्चोदा असि वर्चो मे देहि।
वृत्रस्यासि कनीनकश्चक्षुर्दा असि चक्षुर्मे देहि॥

(यजु. ४.३)

वेदैरनेकैरहमेव वेद्यो वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम्।
न पुण्यपापे मम नास्ति नाशो न जन्म देहेन्द्रियबुद्धिरस्ति॥
(कैवल्योपनिषद् - १.२२)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

५३. ३-४ आश्विन-पौष, २०७३ वि. सं. सितम्बर-दिसम्बर, २०१६ ई०

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
प्रो० अभिराजराजेन्द्रमिश्रः,	घनाक्षरीछन्दः-भारताष्टकम्	२
प्रो० श्रीकृष्णशर्मा,	वैदिक-चिन्तने वैश्विकं सौहार्दम्	५
डॉ. उदयनाथझा अशोकः	मोक्षविचारः	११
डॉ० सत्यव्रतवर्मा	टोबा टेकसिंह (ः)	२५
डॉ० रामसुमेरयादवः	गद्यकाव्यकारेषु	३३
	बाणभट्टावस्थिति विश्लेषणम्	
डॉ० चिलकमर्ति दुर्गाप्रसादगवू	याचनात् योजनं वरम्	४०
प्रो० हरिश्चन्द्ररेणापुरकरः	प्राचीनभारते विज्ञानम्	४१
डॉ० सुरेन्द्रपालः	श्रौतमते मनस्स्वरूपनिरूपणम्	४४
डॉ० रामविनयसिंहः	संस्कृतसाहित्ये वर्षाविमर्शः	४७
प्रो०(डॉ०) अरुणा शर्मा	वैदिकसाहित्ये राष्ट्रियभावना	५३
श्री मनोजकुमारशर्मा	वृक्षायुर्वेदः	५८
डॉ० ब्रह्मचारी व्यासनन्दनः	राष्ट्रस्य एकात्मतायै संस्कृतम्	६१
डॉ० जगन्नाथरेग्मी	रसस्वरूपं रसाभिव्यक्तिप्रक्रिया च	६५
डॉ० भगवन्नारायणमिश्रः	सनादिद्वादशप्रत्ययानामनुशीलनम्	७५
प्रो० (डॉ०) राजेश्वरमिश्रः	मदीयः प्रियो भारताख्यः स्वदेशः	८६
डॉ० देशबन्धुः	आचार्यवराहमिहिरोक्तभूमि-	८८
	गतजलज्ञानविधिः	
श्री विशम्बरदासः	भर्तृहरिसम्मतं ध्वनिस्वरूपम्	९५
जितेन्द्रकौशिकः	पुराणविमर्शः	१०३

य, भारतम्)
गरपुरम्
15 \$
00) मात्रम्
मात्रम्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५३)

आश्विन-पौष, २०७३ वि. सं. (अङ्कौ ३-४)
सितम्बर-दिसम्बर, २०१६ ई०

शाश्वती वाक्

उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय यन्थामन्वेतवा उ।
अपदे पादा प्रतिधातवे ऽकरुतापवक्ता हृदयाविधश्चित्॥
(ऋग्वेद १, २४, ८)

नैव वाचा न मनसा प्राप्तुं शक्यो न चक्षुषा।
अस्तीति ब्रुवतो ऽन्यत्र कथं तदुपलभ्यते॥
(कठोपनिषद् - २.३, १२)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

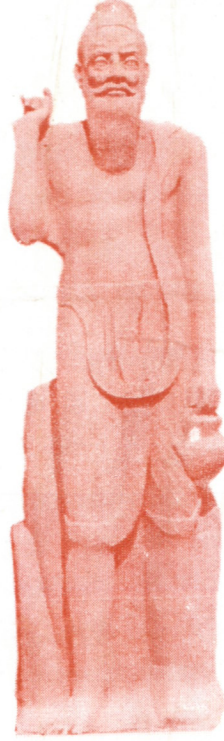
५४.१

चैत्र २०७४ वि. सं.

मार्च, २०१७ ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (झंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकारः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
डॉ० गजेन्द्र त्रिपाठी 'रसरज'	होलीगीतं	२
डा. सत्यव्रतवर्मा	काचोपमः सम्बन्धः	४
प्रो. शुकदेवशर्मा	मनुर्भव	९
डॉ. एन्. सुन्दरम्	सदार्हणामर्हति तस्य भारती	१५
श्रीजयशेखरसूरयः	स्वरूपसुधा	१७
पं. रामनारायणः शास्त्री	ओ३म्	२३
आचार्या अनिताभार्गवः	संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणचिन्तनम्	३१
डॉ० रामसुमेरयादवः	यजुर्वेदीयशिवसङ्कल्पिमनसः विश्लेषणम्	३७
डॉ ललितपटेलः	पुरुषतत्त्वराद्धान्तस्य दार्शनिकी चिन्तनपरम्परा (श्रीमद्भगवद्गीतापरिप्रेक्ष्ये)	४६
श्री विवेकशर्मा	कालिका-उपपुराणे स्थितानामद्वैततत्त्वांशानामुपस्थापनम्	५४
डॉ० आर. डी. शर्मा	संस्कृतकाव्येषु उपमितो गजेन्द्रः	५८
डॉ. चिलकमर्ति दुर्गाप्रसादरावु	परनिन्दा स्वात्महानये	६१
श्री अभिषेककुमारसिंहः	वर्तमानसन्दर्भे सांख्यदर्शनस्योपयोगिता	६४
श्री सवितुर्प्रकाशगंगवारः,	वाल्मीकिरामायणे यज्ञपरम्परा समाचाराः	६८ ७१

गाव, भारतम्
हयारपुरम्
शे 15 \$
२००) मात्रम्
) मात्रम्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५४)

चैत्र २०७४ वि. सं.

मार्च, २०१७ ई.

(अङ्कः १)

शाश्वती वाक्

ये सर्पिषः संस्रवन्ति क्षीरस्य चोदकस्य च।
तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्रावयामसि॥

(अथर्व. १, १५, ४)

काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः।
महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम्॥

(गीता ३.३७)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

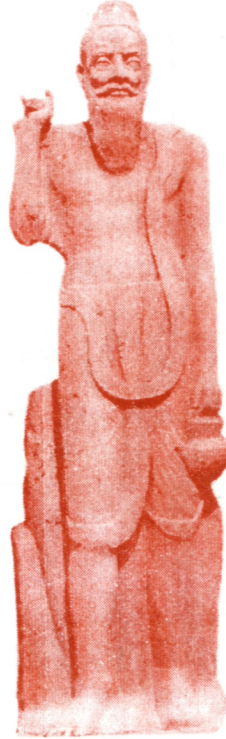
ISSN 0975-4474

५४. २-३ आषाढ-आश्विन २०७४ वि. सं.

जून-सितम्बर, २०१७ ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

सूचक
3/2/15

गुंदा (१२)

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य -- १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	भारतं विना	२
प्रो. रामसुमेरयादवः	वाल्मीकिरामायणे भारतीयसंस्कृतेः	३
	तत्त्वानामवधारणा प्रासङ्गिकता च	
डॉ. रेथी टी. एस.	निपातानां द्योतकत्ववाचकत्वविषये	१०
	निरुक्तमतम्।	
प्रो. घनश्यामउनियालः	संस्कृतभाषाया भाषावैज्ञानिकं महत्त्वम्	१४
डॉ. एन.के. सुन्दरेश्वरन्	सूर्यसिद्धान्ते भूगोलाध्यायः-	२२
	एकमवलोकनम्	
डा. सुरेन्द्रपालः	काश्मीरशैवदर्शने मायासिद्धान्तः	३२
प्रो. देवदत्तभट्टिः	संस्कृतज्ञानामाजीविकाभूमयः	३६
डा.सरिता शर्मा	बौधायनधर्मसूत्रे स्त्रीणामधिकाराणां	४०
	वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये मूल्यांकनम्	
डॉ० सत्यव्रतवर्मा	काबुली	४५
आचार्य इन्द्रदत्तउनियालः	सर्वप्रमाणोपजीव्यम् (प्रत्यक्षम्)	५४
डा. जगन्नाथरेग्मी	मेघदूतराधाविरहगीतिकाव्ययोः	७१
	सादृश्यविमर्शः	
श्री धनीरामः	गायत्रीमन्त्रस्य	८०
	जपविधिरक्षरसंख्याविचारश्च	
डॉ. उमेशदत्तपाण्डेयः	रामायणे वैयाकरणो विमर्शः	८६
श्री जतीन आर. चावडा	वर्णोच्चारणवेलायां प्रवर्तमाना	९४
	वर्णदोषाः	

रतम्)

रम्

मात्रम्

म्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरतु।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५४) आषाढ-आश्विन २०७४ वि. सं. (अङ्कौ २-३
जून-सितम्बर, २०१७ ई.

शाश्वती वाक्

देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुबाहुरुत शक्त्या ।
अव्यथमाना पृथिव्यामाशा दिश आ पृण ॥

(यजु. ११.६३)

सप्त प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात्सप्तार्चिषः समिधः सप्त होमाः ।
सप्त इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशया निहिताः सप्त सप्त ॥

(मुण्डकोपनिषद् - २.१.८)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
आचार्यः भूषणलालशर्मा	निष्कलुषः प्रणयः	२
प्रो. मानसिहः	महर्षिदयानन्दसरस्वतीनां वैदिकाख्यानव्याख्यानम्	३
डॉ. सत्यव्रतवर्मा	खग उपदेहिका च	१२
डॉ. रमेशझाः	वैयाकरणमते विध्यर्थविचारः	१५
डॉ. चन्द्रिकालालश्रीवास्तवः	भासस्य रूपकेषु सामाजिकता	२२
Dr. N. K. Sundareswaran	सूर्यसिद्धान्ते भूगोलाध्यायः- एकमवलोकनम्	२९
श्री सत्यव्रतशर्मा	शिव-स्वरूपात्म-स्तुतिः	४०
डॉ. पूर्णचन्दपाटी	वाक्यनिरूपणम्	४८
डॉ. निवासशर्मा यडवल्लि	माघस्य सर्वशास्त्रवैदुष्यम्	५९
डॉ. विकाससिहः	मीमांसादर्शनस्य प्राभाकरसम्प्रदाये अन्विताभिधानवादः	६६
श्रीमती (डॉ.) ऋतुबाला	रामायणं धर्ममयं काव्यम्	७४
श्री विजयकुमारः	कादम्बरीपरिचयः	७९

ISSN 0975-4474

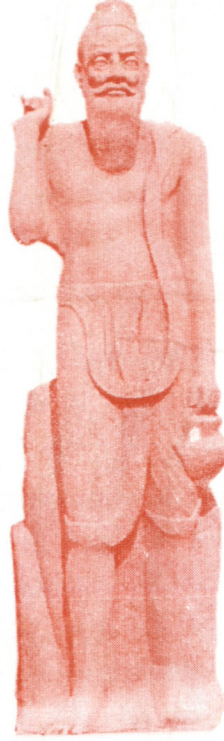
५४.१

चैत्र २०७४ वि. सं.

मार्च, २०१७ ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (झंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

अनुक्रमणी

रचनाकारः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	१
डॉ० गजेन्द्र त्रिपाठी 'रसरज'	होलीगीतं	२
डा. सत्यव्रतवर्मा	काचोपमः सम्बन्धः	४
प्रो. शुकदेवशर्मा	मनुर्भव	९
डॉ. एन्. सुन्दरम्	सदार्हणामर्हति तस्य भारती	१५
श्रीजयशेखरसूरयः	स्वरूपसुधा	१७
पं. रामनारायणः शास्त्री	ओ३म्	२३
आचार्या अनिताभार्गवः	संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणचिन्तनम्	३१
डॉ० रामसुमेरयादवः	यजुर्वेदीयशिवसङ्कल्पिमनसः विश्लेषणम्	३७
डॉ ललितपटेलः	पुरुषतत्त्वराद्धान्तस्य दार्शनिकी चिन्तनपरम्परा (श्रीमद्भगवद्गीतापरिप्रेक्ष्ये)	४६
श्री विवेकशर्मा	कालिका-उपपुराणे स्थितानामद्वैततत्त्वांशानामुपस्थापनम्	५४
डॉ० आर. डी. शर्मा	संस्कृतकाव्येषु उपमितो गजेन्द्रः	५८
डॉ. चिलकमर्ति दुर्गाप्रसादरावु	परनिन्दा स्वात्महानये	६१
श्री अभिषेककुमारसिंहः	वर्तमानसन्दर्भे सांख्यदर्शनस्योपयोगिता	६४
श्री सवितुर्प्रकाशगंगवारः,	वाल्मीकिरामायणे यज्ञपरम्परा समाचाराः	६८ ७१

गाव, भारतम्
हयारपुरम्
शे 15 \$
२००) मात्रम्
) मात्रम्

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरत्।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५४)

चैत्र २०७४ वि. सं.

मार्च, २०१७ ई.

(अङ्कः १)

शाश्वती वाक्

ये सर्पिषः संस्रवन्ति क्षीरस्य चोदकस्य च।
तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्रावयामसि॥

(अथर्व. १, १५, ४)

काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः।
महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम्॥

(गीता ३.३७)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

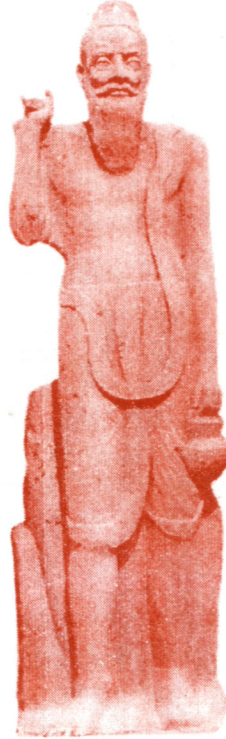
ISSN 0975-4474

५४. २-३ आषाढ-आश्विन २०७४ वि. सं.

जून-सितम्बर, २०१७ ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

सुरेश्वर
3/2/17

गुंथा (१२)

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य -- १७ रु.

विश्व-संस्कृतम्

विश्वज्योतिः सदा शुभ्रं संस्कृतं विश्वम् आचरतु।
साहित्यस्य सतः सिद्ध्या उदितं विश्व-संस्कृतम्॥

वर्षम् ५४) आषाढ-आश्विन २०७४ वि. सं. (अङ्कौ २-३
जून-सितम्बर, २०१७ ई.

शाश्वती वाक्

देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुबाहुरुत शक्त्या ।
अव्यथमाना पृथिव्यामाशा दिश आ पृण ॥

(यजु. ११.६३)

सप्त प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात्सप्तार्चिषः समिधः सप्त होमाः ।
सप्त इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशया निहिताः सप्त सप्त ॥

(मुण्डकोपनिषद् - २.१.८)

ॐ शान्तिः ! ॐ शान्तिः !! ॐ शान्तिः !!!

ISSN 0975-4474

५४-५५. ४-१

पौष २०७४, चैत्र २०७५ वि. सं.

दिसम्बर २०१७, मार्च २०१८ ई.

विश्व-संस्कृतम्

[त्रैमासिकम्]

महर्षिविश्वामित्रः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

सह-सम्पादक :

डॉ. देवराजशर्मा

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२१ (पंजाब)

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

ISSN 0975-4474

पत्रिका	- विश्व-संस्कृतम्
आनुकालिकता	- त्रैमासिकम्
प्रकाशन-मासाः	- चैत्र (मार्च), आषाढ (जून), आश्विन (सितम्बर), पौष (दिसम्बर)
संस्थापकः	स्व. पद्मभूषण आचार्यः (डॉ.) विश्वबन्धुः
आद्यसञ्चालकः- सम्पादकश्च	शास्त्री, एम. ए., एम. ओ. एल., डी. लिट., ओ. डि. ए. (फ्रांस), के-टि. सि. टि. (इटली)
प्रकाशकः	- प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः, संचालकः
परामर्शकाः	- डॉ. शुकदेवशर्मा आदरी प्रोफेसर, वी. वी. आर. आई., साधु-आश्रमः, होशियारपुरम् डॉ. जगदीशप्रसादसेमवालः, आदरी प्रोफेसर, वी. वी. आर. आई., साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्
प्रकाशन-स्थानम्	- विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्, साधु-आश्रमः, होशियारपुरम्-१४६ ०२९ (पंजाब, भारतम्)
मुद्रण-स्थानम्	- वी. वी. आर. आई. प्रैस., साधु आश्रमः, होशियारपुरम्
शुल्कम्	- वार्षिकम् : भारते रु. २५) ; विदेशे १५ \$ आजीवनम् : भारते व्यक्तिभ्यः रु. २००) मात्रम् संस्थाभ्यः रु. ३००) मात्रम् विदेशे आजीवनम् : १०० \$

रचनाकारः

मिश्रोऽभि
डॉ. कामदे
प्रो. वेदव
आचार्य
डॉ. राम
डॉ. आ
प्रो. शुव
प्रो. देव

डॉ. स

डॉ. व

डा. र

डा.

डॉ.

डा.

डा.

सुश

सु

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	शाश्वती वाक्	५
मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	कलिकालकथा	६
डॉ. कामदेवज्ञा	भर्तृहरिमते श्रुतिः स्मृतिश्च	१०
प्रो. वेदकुमारी घई	केचन विचाराः	३२
आचार्य इन्द्रदत्तउनियालः	सांख्ये पुरुषः	३४
डॉ. रामनारायणः शास्त्री	महिमा ते न सन्नशे ॥	४०
डॉ. आशिषकुमारः,	संस्कृते महत्सुखम्	४९
प्रो. शुकदेवशर्मा	संस्कृतवाङ्मये मानवतावादः	५१
प्रो. देवदत्तभट्टः,	भारतं मे जागृयात् पुनः (कवीन्द्ररवीन्द्रमहोदयस्य प्रथितकविताया भावानुवादः)	६३
डॉ. सत्यव्रतवर्मा	कविराजो विश्वनाथस् तस्यानुपलब्धाः कृतयश्च	६४
डॉ. कर्णसिंहः	संस्कृत-वाग्योगाः	७५
डा. राणाप्रतापसिंहः	यन्न भारते तन्न भारते	८१
डा. सुरेन्द्रपालः	कालिदासस्य मेघदूते मेघस्य दौत्यम्	८६
डॉ. शिवकुमारमिश्रः	धर्मशास्त्रे धर्मस्वरूपनिरूपणम्	९०
डा. कृष्णनारायणपाण्डेयभरद्वाजः	पृथ्वी एकराष्ट्रम्	९७
डा. राजेन्द्रकुमारः	राष्ट्रनिर्माणे संस्कृतसाहित्यस्य योगदानम्	९८
सुश्री शिना कुमारी	पुराणेषु सांख्यदर्शनप्रभावः	१०४
सुश्री श्वेताशर्मा	जयतु संस्कृतम्	१०७

भारतम्)
रम्
ऽ
मात्रम्
म्

सुधेश्वर
10-7-20
2/2/20
V-55/23.4

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

५५ वर्षे अङ्काः (२,३,४)

जून, सितम्बर, दिसम्बर- २०१८ई.

आद्य सम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब)।

एक प्रति का मूल्य - २० रु.

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

पञ्चपञ्चाशत् वर्षे अङ्काः (२,३,४)

जून, सितम्बर, दिसम्बर- २०१८ई.

आद्य सम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

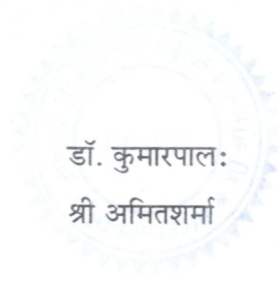
साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब)।

अनुक्रमणी

संस्थान,
संस्थान,
पुर.
शियारपुर.
विद्यालय,
कुरुक्षेत्र,
शिमला
विद्यालय,
शियारपुर.

रचनाकारः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	निवेदनम्	९
प्रो. देवदत्तभाटी	भारतं मे जागृयात् पुनः	१०
आचार्य इन्द्रदत्तउनियालः	सांख्ये पुरुषः	११
प्रो. श्रीकृष्णशर्मा	भारतीय-ध्वनिशास्त्रे स्वरभक्तिविमर्शः	१८
डॉ० रामसुरेशपाण्डेयः	समासदृष्ट्या कठोपनिषदोऽध्ययनम्	२७
डॉ० रामजियावनपाण्डेयः	कर्पूर-चरित-कर्पूरक-वृत्त- भाणयोर्लास्याङ्ग-सौन्दर्य-दर्शनम्	३३
डॉ० मङ्गलारामः	कौण्डभट्टस्यावदानं व्याकरणसम्प्रदाये	४१
डॉ० नरेन्द्रकुमारः	न्यायकुसुमाञ्जल्याम् ईश्वरसिद्ध्यर्थम् अष्टौ तर्काः	४९
डॉ० शीतलाप्रसादपाण्डेयः	वैखानसागमीयब्रह्मतत्त्वम्	५४
प्रो. रामसुमेरयादवः	कालिदासस्य नाटकेषु व्यावहारिकनीतेः विश्लेषणम्	६४
डॉ० गुंजनगर्गः	कारकप्रक्रियायां कृदन्तप्रत्ययाध्ययनम्	७२
डॉ० सुरेन्द्रपालः	काश्मीरशैवदर्शनमते अनुत्तरस्वरूपविवेचनम्	८५

डॉ. कुमारपालः	भारतस्य नामधेयविषये विदुषां मतानि	८९
श्री अमितशर्मा	वाहनदुर्घटनायोगानां वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये	९३
	समीक्षणम्	
सुश्री ललितम्मा टी	सिद्धार्थनामकग्रन्थस्य सार्थकत्वम्	९६
डॉ. विजयलक्ष्मीः	आयुष्यवर्धने सद्वृत्तस्थानम्	१०२
	(वेदचरकसंहितासन्दर्भे)	
वृन्दा. पी. एम्.	केरलीयगणितज्ञः शङ्करपारशवः	११४
प्रो. अभिराजराजेन्द्रमिश्रः	हनुमत्पञ्चकम्	१२१
डॉ. वेदकुमारी घई,	साहित्यवैभवम्	१२३
डॉ. शिवकुमारमिश्रः	राष्ट्रकविकालिदासस्य	१२४
	वर्णनशैल्याः संगतत्वम्	
पद्मभूषण आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः	हन्मोदकाव्ये.....	१२६

V.S.
G. S. K.

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

५६ वर्षे अङ्कः (१)

जनवरी-मार्च - २०१९ई.

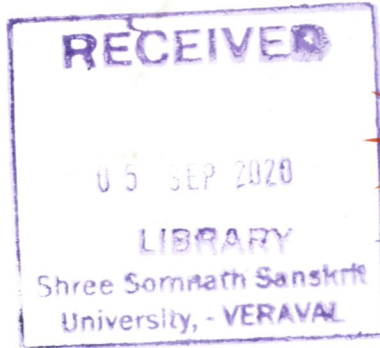
आद्य सम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब)।

एक प्रति का मूल्य - ८ रु.

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

५६ वर्षे अङ्कः (१)

जनवरी-मार्च- २०१९ई.

आद्य सम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब) ।

अध्यक्ष-मण्डलम्

शर्मा, आदरी प्रोफेसर, वि. वै. शोध संस्थान,

शर्मा, आदरी प्रोफेसर, वि. वै. शोध संस्थान,

(पं. वि. पटल), साधु आश्रम, होशियारपुर.

शर्मा (पं. वि. पटल), साधु आश्रम, होशियारपुर.

कुमार वेदालंकार, पंजाब विश्वविद्यालय,
गढ़.

मोहन गौड़, कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय, कुरुक्षेत्र,

र, हिमाचल प्रदेश विश्वविद्यालय, शिमला

गुरुनानक देव विश्वविद्यालय, अमृतसर.

या, दिल्ली विश्वविद्यालय, दिल्ली.

झी, (पं. वि. पटल), साधु आश्रम, होशियारपुर.

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	निवेदनम्	८
डॉ. वासुमोहनः,	औपनिषदानि	९
	आत्मतत्त्वप्रतिपादकपदानि	
प्रो. (डॉ०) अरुणा शर्मा,	अर्वाचीन-साहित्यशास्त्रीयग्रन्थ- साहित्यबिन्दुगत-काव्यलक्षणविमर्शः	१४
डा. हरिदत्तगवाड़ी	आत्मज्ञानस्य सरलोपायः योगः	२३
डॉ० रामसुरेशपाण्डेयः	संस्कृतव्याकरणे सन्धिस्वरूपविमर्शः	२७
डॉ. राघवकुमारझा	संस्कृतवाङ्मये शिक्षाव्यवस्था	३४
डॉ. धर्मेशशर्मा	अष्टाध्याय्याः सङ्ख्यात्मकं विश्लेषणम्	४६
प्रो. रामसुमेरयादवः	शिखाधारणस्य धार्मिकता वैज्ञानिता च	६०
श्रीमती गोमटं सुन्दरवल्ली प्रग्रहः		६५
पद्मश्री मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	जीवनं मे चिरं कल्प्यताम्	६८
डॉ. वेदकुमारी घई	भारतगौरवम्	६९
पद्मभूषण(स्व.)	स्वदेश-स्तवः	७०
आचार्य(डॉ.) विश्वबन्धुः		

Vishva Sun / 56
2.3 / 2019

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFEREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

५६ वर्षे अङ्कौ (२-३)

जून-सितम्बर २०१९ई.

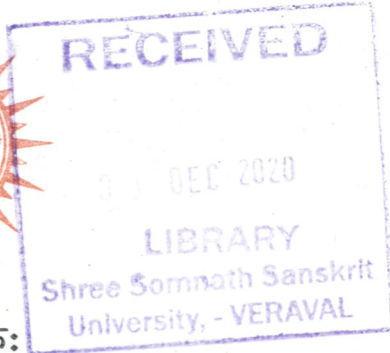
आद्य सम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब) ।

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFEREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

५६ वर्षे अङ्कौ (२-३)

जून-सितम्बर- २०१९ई.

आद्य सम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब)।

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
	निवेदनम्	८
पद्मश्री मिश्रोऽभिराजराजेन्द्रः	नव्यताण्डवस्तोत्रम्	९
प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः	सांख्यदर्शने प्रमाणमीमांसा-	११
प्रो. (डॉ.) मङ्गलारामः	व्याकरणवाङ्मयेऽष्टाध्यायी-	
	काराचार्यपाणिनेरवदानम्	३४
डॉ. भगवन्नारायणमिश्रः,	वाक्यविचारदृष्ट्या	४५
	कात्यायनवार्तिकानुशीलनम्	
डॉ० कुंवरलाल जैन	आंगिरसस्य दीर्घतमसो	५९
	मामतेयस्यैतिह्यम्	
डॉ. राजेन्द्रकुमारः	महाजनस्य संसर्गः कस्य	६९
	नोनतिकारकः	
डॉ. रमेशझाः	समासग्रहणं नियमार्थम्	७३
डॉ. यादरामः मीना	संस्कृतवाङ्मये पुरुषार्थचतुष्टयं	७८
	जीवनमूल्यञ्च	
डॉ. सोमेश्वरदत्तः	शुक्ल-यजुर्वेदे अनुप्रासः	८७
डॉ. मितालीदेवः	वैदिकवाङ्मये पञ्चायतीय-	९६
	राजतन्त्रम्	
डॉ. चिलकमर्ति दुर्गाप्रसादरावु	षोडशकलामयी भवेत् विद्या	१०२
डॉ० सविता सचदेवा	उत्तरे रामचरिते भवभूति-	१०७
	र्विशिष्यते	
डॉ० दिव्यचेतनब्रह्मचारी,	ईक्षत्यधिकरणविचारः श्रीः	११४

ISSN-0975-4474

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFEREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

५६-५७ वर्षयोः, अङ्कौ (४;१)

दिसम्बर २०१९- मार्च २०२० ई.

आद्य-सम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्तउनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

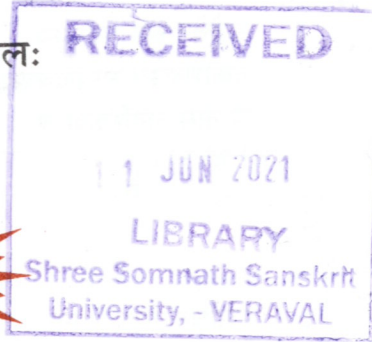
प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब) ।

एक प्रति का मूल्य - १७ रु.

VIS
56-57
(4-1)
De-MAR

स्य अनुदानसाहाय्येन प्रकाशितम्

- : विश्वसंस्कृतम् (त्रैमासिकम्)
- ब्या : Regd. No. – 7420/ 63
- : विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-
संस्थानम्, साधु आश्रमः,
होशियारपुरम् (पंजाब, भारतम्)
- : त्रैमासिकम्
- : प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः, संचालकः
विश्वेश्वरानन्द वैदिक-शोध-
संस्थानम्, साधु-आश्रमः,
होशियारपुरम्-146 021
(पंजाब, भारतम्)
नागरिकता-भारतीयता
- : विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-
संस्थान-सभा (वी. वी. आर.
आई. सोसाइटी),
पो. ओ. साधु-आश्रमः,
होशियारपुरम्-146021
(पंजाब, भारतम्)

ISSN-0975-4474

पौष २०७६, चैत्र २०७७ वि.सं.

वर्षयोः ५६-५७, अङ्कौ-४;१

विश्वसंस्कृतम्

(अभिनिर्देशितं त्रैमासिकम्)

(A REFREED & PEER-REVIEWED RESEARCH JOURNAL)

५६-५७ वर्षयोः अङ्कौ (४;१)

दिसम्बर-२०१९, मार्च- २०२० ई.

आद्यसम्पादकः सञ्चालकश्च

पद्मभूषण स्व. आचार्य (डॉ.) विश्वबन्धुः

सम्पादकः

प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः

संचालकः

सह-सम्पादकः

डॉ. देवराजशर्मा

प्रकाशन-स्थानम्

विश्वेश्वरानन्द-वैदिक-शोध-संस्थानम्

साधु आश्रमः, होशियारपुरम् - १४६०२१ (पंजाब)।

(प्रकाशकस्य/ सम्पादकस्य हस्ताक्षरम्)

अनुक्रमणी

रचनाकाराः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
प्रो. इन्द्रदत्त उनियालः	सांख्ये प्रत्यक्षस्य प्रक्रिया	९
डॉ. सत्यव्रत वर्मा	गड्डलिका प्रवाहः	२३
डॉ० कामदेवज्ञा	मुखं व्याकरणं स्मृतम् इत्यत्र भर्तृहरिः	२९
डॉ. मितालीदेव	अपौरुषेयसाहित्ये-देवकल्पना -दिधीतिः	४३
डॉ. रामसुरेशपाण्डेयः	भक्तिप्रियो माधवः	४८
डॉ. प्रियव्रतमिश्रः	निपातननिर्वचनम्	५५
श्री मुकेशकुमारः	माघे सन्ति त्रयो गुणाः	६१
डॉ. विवेकशर्मा	उत्तरनैषधीयचरिते रसयोजना	६८
डॉ. राकेशकुमारशर्मा	उपनिषत्सु ब्रह्मस्वरूपम्	७६
डॉ. शिवकुमारमिश्रः	राष्ट्रभक्तः बालगङ्गाधरः	८१
श्री सुरेन्द्रकुमार शर्मा	योगदर्शनाभिमतं स्फोटवादः	८५

क-मण्डलम्

दरी प्रोफेसर, वि. वै. शोध संस्थान,

दरी प्रोफेसर, वि. वै. शोध संस्थान,

. पटल), साधु आश्रम, होशियारपुर.

. वि. पटल), साधु आश्रम, होशियारपुर.

कार, पंजाब विश्वविद्यालय, सैक्टर-

रूक्षेत्र विश्वविद्यालय, कुरूक्षेत्र, (हरियाणा).

.आई.एस.एण्ड आई.एस. (पं. वि.पटल),

.वी.बी.आई.एस.एण्ड आई.एस.

, होशियारपुर.

.एस.एण्ड आई.एस. (पं.वि.पटल), साधु

स्कृत-विभाग दिल्ली विश्वविद्यालय, दिल्ली.